

כא:

עין משפט
נר מצוה

קִיא א ב ג מיי פ"ו מהל' שבת הלכה נ"ג דין טו סמג לאין סה טור שו"ע אורח חיים קומנ קמנ סעיף א ונכר אלפס עוד בשבת פט"ו דף נה.]:

רבינו חננאל

לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכה עבודת כוכבים וכתיב לא תביא תועבה אל תוך ביתך מכלל דאיכא דוכתא דאין משכירין להם בתים: וסתמא כ"י מאיר דאי ר' יוסי האמר אף בא"י עצמה משכירין להן בתים: בכ"מ לא ישכיר (עצמו) [לן] לא מרחץ מפני שנקראת על שמו ועובר כוכבים עושה בה מלאכה בשבתות וימים טובים ושהיה לעובר כוכבים אמאי שרי דאמרי אינור דחזו ליה דעבד מלאכה בשדה של ישראל אימר אריסותא קעבד ופורני וריחיים נמי אמרי אריסותא קא עבד. נימא במרחץ נמי הכי אמרי מרחץ לאריסותא לא עבדי:

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

לארץ יפטר מן המזוזה הא אמר צ"י התכלת (מנחות דף מד. ושם) השוכר בית בחו"ל כל ל' יום פטורה מן המזוזה מכאן ואילך חייבת והטעם כדפרישית לעיל שסוברים העולם שהיא שלו משמע דאם היא שלו חייבת מיד ועוד קש"י לר"י על הירושלמי מאותה חוספתא שהצאתי לעיל דקתני רישא ד' (אין) משכירין להם בתים ולא שדות וכרמים ואין נותנין להם (א) ערבות וקבלות אחד הכותים ואחד העוזדי כוכבים בד"א צא"י ובסוריא מוכרין בתים ומשכירין שדות ובחו"ל מוכרין אלו ואלו כאן וכאן לא ישכיר ביתו לעובד כוכבים מפני שידוע שמכנים לתוכו עבודת כוכבים אלמא אף

וסתמא כרבי מאיר דאי ר' יוסי בכל דוכתא מוגרי: ובכל מקום לא ישכור וכו': תניא (ב) רבן שמעון בן גמליאל אומר «לא ישכור אדם מרחצו לעובד כוכבים מפני שנקרא על שמו ועובר כוכבים זה עושה בו מלאכה בשבתות ובימים טובים אבל לכותי מאי שרי כותי אימרי» עבד ביה מלאכה בחולו של מועד בחולו של מועד אנו נמי עבדינן אבל שדרה לעובד כוכבים מאי בשרי מאי טעמא אריסא אריסותיה קעביד מרחץ נמי אמרי אריסא אריסותיה קעביד גאריסא דמרחץ לא עבדי אנשי

תניא (ג) ר"ש בן אלעזר אומר לא ישכיר אדם שדרה לכותי מפני שנקראת על שמו וכותי זה עושה בו מלאכה בחוש"מ אבל עובר כוכבים מאי שרי דאמרי אריסא אריסותיה עבד א"ה כותי נמי אמרי אריסא אריסותיה עבד אריסותא

כוכבים מפני שמכנים לתוכו עבודת כוכבים והשתא דדוקא בתים העשויים לדירה אצל אינם עשויים לדירה לא גזרו ולכן התירו להשכיר ארוות ואולרות וכיון דשכירות בית דירה אינו אסור אלא מדרבנן אף בלרץ אס קול: **מאי טעמא אריסא אריסותיה קא עבדי**. הקשה רבינו יהודה מההיא דתנן בפ"ק דשבת (דף יז. ושם) אמר רשב"ג נוהגין היו של בית אצל שהיו נותנין כלים לכובס עובד כוכבים ג' ימים קודם השבת ופליג אצ"ה דלמרי התם שמותר עם השמש אלמא לית ליה לרשב"ג קבלנא קבלנותיה עבד ומירץ לא שסובר שהלכה כן אלא מחמיר בעצמו היה וכן פרש"י לשם אכן שוב הקשה רבינו יהודה דל"כ בפרק שני דביצה (דף כה:) דקחשיב ג' דברים שהיו מחמירין בצית ר"ג כצ"ש אמאי לא קא חשיב נמי הא שהרי ר"ג דיננה הוא (ג) (אצי) אציו של (ב) רשב"ג ואומר דביצה לא איירי אלא במידי די"ט אצל במייל דשבת איכא טובא ולפ"י ניחא מה שהקשה ר' אלחנן דלמאי לא קי"ל כרשב"ג בזההיא דפ"ק דשבת דהא אלמירין (ב"ב דף קעד.) כל מקום ששנה רשב"ג בשמטתיו הלכה כמותו אלא לאחרים ודאי לא היה מחמיר אלא לעצמו: **אריסא אריסותיה קא עבדי**. פסק ר"ת הלכה כרשב"ג דלמר אריסא אריסותיה קא עבד ומתוך כך התיר לישראל שנתן ביתו לעשותו בקבלנות לבנות זו אפילו בשבת וקי"ו נמי הוא דהשתא אריסות שדה שחלק לישראל משמים במלאכה שרי קבלנות שאין זו שנה לישראל כלל במה שממהר נכרי לעשות קבלנותו לא כ"ש דנימא קבלנא לדוכתא קעביד ועוד ביאר ר"ת ראה מההיא דפ"ק דשבת (דף פ: ושם ד"ה אין נותנין) דשרי ב"ה ליתן כלים לכובס ועורות לעבדן עם השמש ואפי"י מידי דפרהסיא שרו התם דהא ההיא ברייתא דאית ליה בגמרא התם (דף יח.) דאסור ליתן חטין לתוך הריחים של מים אלא כדי שיטחנו מצעוד יום מוקי לה תלמודא כצ"ש אצל לב"ה שרו ואע"פ שמשמעת קול ועוד תניא התם (דף יט.) גבי ספינה פוסק עמו ע"מ לשבות רשב"ג אומר אינו נריך שהעובד כוכבים לא יניח לעשות קבלנותו בשביל הישראל ולפי זה נריך עיון בזההיא דפ' מי שהפך (מ"ק דף יג. ושם ד"ה אמר) דלמר שמואל מקבלי קבולת בתוך התחום אסור חוץ לתחום מותר אכן ר"ת מוקי לה לכולה הך שמעתא בצאל ומפרש לה הכי אמר שמואל מקבלי קבולת בצאל בתוך התחום אסור כו' אמר רב פפא אפילו חוץ לתחום נמי לא אמרן דשרי אלא היכא דליכא מתא דמקרבא לתהם אצל איכא מתא דמקרבא לתהם אסור פירוש לפי שיראו בני העיר (א) מלאכתן כשילכו לשם אמר רב ששת וכי ליכא מתא דמקרבא נמי לא אמרן דשרי אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי אינשי דלאזלי מדוכתא לדוכתא פירוש אז מותר חוץ לתחום ע"י קבלנות עובד כוכבים אצל בחוש"מ דשכיחי אינשי דלאזלי מדוכתא לדוכתא אסור וכ"ש בחול גמור אלא חול המועד לרצותא נקט דלע"ג דלא שכיחי דלאזלי כולי האי אסור ולפי זה כל מה שאוסר לשם היינו בצאל דוקא בדאצל החמירו יותר כדמוכח התם בריש פירקא אמר רב ששת בריה דרב אחי ואת אומרת דברים המותרים בחולו של מועד אסורין בימי אצלו ותניא כוותיה וההוא עובדא דמר זוטרא דבנו ליה אפדנא בימי אצלו חוץ לתחום בשבתות ובימים טובים הוה ומטעם שהתירו. עד כאן שיטת ר"ת: ור' ינחן פירש דקבלנות דבית אסור והיה דוחה כל ראיות ר"ת דמההיא דעורות לעבדן אינה ראייה דכיון דההוא תלוש ומלאכה ציד אחרים מותר דאפילו באצילות בכה"ג שרי כמו שמפורש דתניא התם (דף יא. ב.) היתה מלאכתו ציד אחרים ציתו לא יעשה צבית אחר יעשה וריחים נמי אינה ראייה לכאן דהתם (ג) ששם החטים לתוך הריחים הם נטחים מאליהן ולא דמי לעובד כוכבים העושה מלאכה בידיים ודומה כמי ששיראל מואה לא לעשות בשבת וגם לא דמי להך דשכירות שדה באריסות לעולם שדה באריסות למחלה לשליש ולרביע אצל בבנין בית רגילות לשכור מידי יום יום והרואה אינו אומר קבלנותיה עבד אלא שכירי יום נינהו ועוד דצירושלמי דפ"ק דשבת משמע דקיבולת דבית אסור זין בצאל זין בשבת והכי איתא התם אומנים עובדי כוכבים שהיו עושים עם ישראל בתוך ביתו אסור בתוך בתיהם מותר אמר ר"ש זן אלעזר בד"א בקיבולת אצל בשכיר יום אסור בד"א בתלוש אצל במחוזר אסור בעיר אחרת זין כך וזין כך מותר ומהו זין כך וזין כך א"ר אילא זין בתלוש זין במחוזר ובצבד בקיבולת ר"ש זן ביסנא בשס ר' אחא אמר בשבת ובאצל ובעבודת כוכבים הלכה כר"ש זן אלעזר אלמא פסיק הלכה כר"ש זן אלעזר דלמר בעירו במחוזר דאסור אף בקיבולת והוא הדין בתוך התחום ולא מציעא הבנין עצמו דאסור אלא אף לפסול האצנים ולתקן הקורות ואפילו רחוק מן החומה ואפילו צביתו של עובד כוכבים אסור כיון דלאררץ מחוזר הוא דהא במחוזר כה"ג פליגי ופסיק הלכה כר"ש זן אלעזר דלאזלי לעשות הבנין עצמו אפילו בבנין מודו דאסור דבגרוש ישראל הוא ולא שרו אף תלוש אלא צביתו של עובד כוכבים גוון כלים לכובס שמתקנס ציד עובד כוכבים ואע"פ שהלכה כר"ש זן אלעזר בקיבולת מ"מ באריסות שדה אין הלכה כמותו אלא כרשב"ג דהא סתם לן תנא דמתני' כוותיה והטעם מפרש דאריסא אריסותיה קא עבד ור"ת אע"פ שהקל בקיבולת החמיר על עצמו וכשכנה ביתו לא הניח עובדי כוכבים לבנות בשבת אף על פי שהיו עושים בקבלנות והר"ם היה נותן טעם דלכפי מותר באריסות שדה דכיון שאינו נוטל מעות בשכרו אלא נוטל בגוף הקרקע דמי לשותף אצל בקבלנות דבית שנוטל מעות בשכרו לא הוי כשותף ואסור ולה"ק הכא דמרחץ אסור דאריסותא למרחץ לא עבדי אינשי דכיון שנוטל מעות בשכרו ולא שייך ליעול זה בגוף המרחץ אסור ולפ"י יש להתיר להשכיר ריחים לעובד כוכבים היכא שנוטל בקמח לפי חלקו ואינו נוטל מעות דהוי כמו שותפין ומסקנא דשמעתא שמעינן מהכא דקבולת תלוש אינו מותר אלא בתוך ביתו של עובד כוכבים אצל במחוזר אינו מותר אלא חוץ לתחום אצל חוץ לתחום אסור: **אבל** יעובד כוכבים מאי שרי. תימנה מאי קא דייק דלמא נקט כותי וכ"ש לעובד כוכבים וי"ל דמשמע ליה מדשק עובד כוכבים דמיירי ביה רשב"ג ומתני' ונקט כותי דוקא קתני עי"ל דס"ל דסבר דבעובד כוכבים שרי מדאיירי בכותי דאי בעובד כוכבים אסור לישמעינן עובד כוכבים דלית ביה אלא חדא דנקראת על שמו וכ"ש כותי דאית ביה תרתי דאית ביה נמי לפני עור כדלמרינן בסמוך עוד פירש הר"ר אלחנן דייק ממתני' דשריא שדהו לעובד כוכבים וליכא מאן דפליג ומהאי טעמא ניחא נמי דקאמר לעיל גבי מילתיה דרבן שמעון זן גמליאל אצל שדהו לעובד כוכבים שרי דלאו אמילתיה דייק דהא דנקט מרחץ במילתיה איכא למימר דדוקא מרחץ אצל שדהו אפילו לכותי אסור משום שעושה זו מלאכה בחול המועד:

אף

מסורת הש"ס

(א) [מוספתא ספ"ב ע"ש], (ב) [נכ"א: איתא], (ג) [מוספתא שס ע"ש], (ד) מהרש"א מוחק זה ועי' לתם סתריס, (ה) מהרש"א מ"י, (ו) ז"ל מלאכתו. רש"א,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בע"ה) אף נמקום וכו' דקתני רישא אין משכירין להם בתים שדות וכרמים ואין נותני' להם אריסיות וקבלות א' הכותי וא' העובד כוכבים בד"א בא"י משכירין ומשכירין שדות דברי ר"מ ר' יוסי אומר אף צא"י משכירין בתים ובסוריא מוכרין בחו"ל מוכרין אלו ואלו וכו' מפני שכשואמרו: (ב) ד"ה מאי טעמא וכו' ר"ג דיננה הוא אבי אציו של ר"ג: (ג) ד"ה אריסא וכו' אינה ראייה לכאן דהתם כיון ששם המתים: